

Arjan Peters - Voor een boek als dit is het werkwoord savoueren uitgevonden.

Dat leek vragen om vergetelheid, toen de Deense botanist Jens Peter Jacobsen in 1885 stierf aan de gevolgen van de tbc die hij in zijn jeugd had opgedaan. Hij werd niet ouder dan 38 en had nog maar twee romans, wat korte verhalen en een aantal gedichten geschreven. Maar ongeveer alle grote auteurs uit de eerste helft van de 20ste eeuw liepen weg met *Niels Lyhne* (1880), de tweede roman van Jacobsen.

Daar kende ik het boek van, van de keren dat ánderen erover schreven. Vooral de dweepzieke aanbeveling van Rilke staat me bij, in diens *Brieven aan een jonge dichter*: 'Niets is er niet begrepen, aangevoeld, doorleefd en, in de vibrerende nagalm van de herinnering, herkend.' Bewoordingen die me huiverig maakten, en niet op zoek deden gaan naar een exemplaar van een Nederlandse vertaling. Er zijn er verschillende verschenen, de laatste in 1943.

De nieuwe vertaling van Annelies van Hees maakt het vermaarde boek ineens toegankelijk en bereikbaar. In alle opzichten. Want Jacobsen is weliswaar van de school van de lange zin, en hij maakt meer werk van zijn beschrijvingen dan van dialoog en handeling, maar *Niels Lyhne* blijkt een levendiger boek dan op grond van de gezwollen lof van literaire zwaargewichten kan worden vermoed.

De typeringen zijn vaak haarscherp. De kleine Niels, wiens leven we volgen, heeft een maatschappelijk niet zo geslaagde huisleraar, die daar iets op heeft gevonden: 'Er was niemand die beseftte wat hij in zich had. Iedereen liep hem blindelings voorbij, maar hij was, uit verachting voor de mensheid, blij met die blindheid.'

Later is Niels student en wordt zijn familie niet blij van de jongelingen met wie hij verkeert: 'Het waren niet zozeer de nieuwe ideeën die hen zorgen baarden, alswel het feit dat sommige van die jonge mensen vonden dat lang haar, grote jachtlaarzen en een licht gebrek aan hygiëne gunstig waren voor hun ideeën.'

Een van de allermooiste vondsten is de omschrijving van de oudere weduwe mevrouw Boye, die in haar bewonderaar Niels haar gestorven liefde terugziet, en dus niet alleen om hem zelf van hem houdt, maar ook vanwege die herinnering. Voor die complexe affectie heeft Jacobsen de weergaloze formulering dat mevrouw Boye aan Niels 'haar halve ziel helemaal gaf'.

Op dergelijke momenten kun je *Niels Lyhne* dichtslaan, een wandeling maken, de roman weer oppakken en beginnen met het herlezen van zo'n passage. Nog steeds goed? Wis en drie. Voor een boek als dit is het werkwoord savoueren uitgevonden.

Je zou deze roman als lyrisch naturalisme kunnen bestempelen. Als kind kijkt Niels naar zijn ouders en naar zijn omgeving (de huisleraar!), hij droomt van een kunstenaarsleven, zweert het geloof af, gaat relaties aan maar vindt geen geluk, hij trouwt wel en krijgt een kind maar die twee verliest hij snel. Het zit hem niet mee, maar hij durft misschien ook niet genoeg, of voelt aan dat zijn leven voorbestemd is om de middelmaat niet te ontstijgen. De niet

benijdenswaardige Niels Lyhne is gezien als de vooraankondiging van de 20ste eeuw: een atheïst die erachter komt dat een nuchtere instelling het leven niet rijker maakt. Hoe dan ook, zijn leven ligt wél voor altijd vast, dankzij zijn geestelijk vader. Als Jacobsen een onbetekenende dag wil oproepen, schrijft hij: 'Er valt niets te vertellen, het was een dag als alle andere.' Gewoon zinnetje. Toch durven maar weinig schrijvers zo iets.

Jens Peter Jacobsen: Niels Lyhne. Uit het Deens vertaald door Annelies van Hees. Wereldbibliotheek; 255 pagina's; € 19,90.